

פרשת שלח תשע"ז
למה מקושש המקושש?

במדבר פרק י"ו

(לב) ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת: (לג) ויקריבו אתו המזאבים אתו מקושש עצים אל משה ואל אהרן ואל כל העדה: (לד) ויניחו אתו במשמר כי לא פרש מה יעשה לו: ס (לה) ויאמר יקוק אל משה מות יומת האיש רגום אתו באבנים כל העדה מחוץ למחנה: (לו) ויצאיו אתו כל העדה אל מחוץ למחנה וירגמו אתו באבנים וימת כאשר צוה יקוק את משה:

רש"י

(לב) **ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו** - בגנותן של ישראל דבר הכתוב, שלא שמרו אלא שבת ראשונה, ובשניה בא זה וחללה: (לג) **המצאים אתו מקושש** - שהתרו בו ולא הניח מלקושש אף משמצאוהו והתרו בו: (לד) **כי לא פרש מה יעשה לו** - לא היו יודעים באיזו מיתה ימות, אבל יודעים היו שהמחלל שבת במיתה: (לה) **רגום** - כמו עשה פיישני"ט בלע"ז [בעשות] וכן הלוח אלני"ט [בהלוח] וכן זכור ושמור: (לו) **ויצאו אותו** - מכאן שבת הסקילה חוץ ורחוק מבית דין:

המב"י

(לב) ולפרשה הזאת סמך אחריה ענין המקושש, כי היה בזמן הזה אחר מעשה המרגלים על דרך הפשט. וזה טעם ויהיו בני ישראל במדבר - כי בהתאחר שם העם בגזרה הנזכרת היה המאורע הזה:

במדבר פרק כ"ז

(ב) ותעמדה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאים וכל העדה פתח אהל מועד לאמר: (ג) אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על יקוק בעדת קרח כי בחטאו מת ובנים לא היו לו: (ד) למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו כי אין לו בן ותנה לנו אחזה בתוך אחי אבינו: (ה) ויקרב משה את משפטן לפני יקוק:

רש"י

(ב) **לפני משה ולפני אלעזר** - מגיד שלא עמדו לפנייהם אלא בשנת הארבעים, אחר שמת אהרן: **לפני משה** - ואחר כך לפני אלעזר, אפשר אם משה לא ידע אלעזר יודע, אלא סרס המקרא ודרשהו, דברי רבי יאשיה. אבא חנן משום רבי אלעזר אומר בבית המדרש היו יושבים, ועמדו לפני כולם: (ג) **והוא לא היה וגו'** - לפי שהיו באות לומר בחטאו מת, נזקקו לומר לא בחטא מתלווננים ולא בעדת קרח שהצו על הקדוש ברוך הוא, אלא בחטאו לבדו מת, ולא החטיא את אחרים עמו. ר' עקיבא אומר מקושש עצים היה. ור' שמעון אומר מן המעפילים היה: (ד) **למה יגרע שם אבינו** - אנו במקום בן עומדות, ואם אין הנקבות חשובות זרע, תתיבם אמנו ליבם: **כי אין לו בן** - הא אם היה לו בן לא היו תובעות כלום. מגיד שחכמניות היו: (ה) **ויקרב משה את משפטן** - נתעלמה הלכה ממנו וכאן נפרע על שנטל עטרה לומר (דברים א, יז) והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי. דבר אחר ראויה היתה פרשה זו להכתב על ידי משה, אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה על ידן:

המב"י

(ג) **והוא לא היה** - לפי שבאו לומר "בחטאו מת", נזקקו לומר לא בחטא מתלווננים ולא בעדת קרח שהצו על הקדוש ברוך הוא היה, אלא בחטאו לבדו ולא החטיא אחרים עמו, לשון רש"י. ולא פירש למה היו באות לומר "בחטאו מת", אלא שתאמרנה אבינו מת במדבר ובנים לא היו לו, כי כן הראוי להאמר. אבל על דעת רבותינו (ב"ב קיח ב) הוצרכו לומר שלא היה בעדת קרח, לפי שעדת קרח לא היה להם חלק בארץ וכן למתלווננים שבעדת קרח, כי נשמע זה בעם מבית דינו של משה. וכך פירש ר"א ואמר, חשבו הבנות כי לא יירשו הנועדים על ה': ודעתי בדרך הפשט, שאמרו ככה בעבור שחשבו שמשה רבינו היה שונא עדת קרח יותר מכל החוטאים שמתו במדבר, שהם היו הקמים כנגדו והכופרים בכל מעשיו, וחשבו אולי בשנאתו אותם יאמר אל יהי לו מושך חסד ואל יהי חונן ליתומיו יזכר עון אבותם אל ה' (תהלים קט יב יד), על כן הודיעוהו כי לא היה מהם. ורמזו עוד שאינו במתי המגפות אבל במדבר מת על מטתו, וטעם כי בחטאו מת - אמרו מת במדבר בעונו שלא זכה ליכנס בארץ, או כדברי רבי יהודה הלוי המשורר ז"ל שפירש שהוא דבק עם ובנים לא היו לו, כאשר יאמר היום בעונות אירע כך וכך:

רש"י

(יז) **תקרבון אלי** - על דבר זה נסתלק ממנו משפט בנות צלפחד, וכן שמואל אמר לשאול (שמואל א' ט, יט) אנכי הרואה, אמר לו הקדוש ברוך הוא, חייך שאני מודיעך שאין אתה רואה. ואימתי הודיעו, כשבא למשוח את דוד (שם טז, ו) וירא את אליאב ויאמר אך נגד ה' משיחו, אמר לו הקדוש ברוך הוא, ולא אמרת אנכי הרואה (שם טז, ז) אל תבט אל מראהו:

דברים פרק א' פסוק י"ז

לא תפירו פנים במשפט בקטן כגדל תשמעונו לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלהים הוא והדבר אשר יקשה מכם תקרבון אלי ושמעתי:

תוספות

אפילו קטנה שבהן לא נשאת פחות מארבעים שנה - נראה לרשב"א דסבר לה כמ"ד (שבת דף צו:): צלפחד היינו מקושש ומעשה המקושש היה בתחלת ארבעים מיד אחר מעשה מרגלים דאמר במדרש דלשם שמים נתכוין שהיו אומרים ישראל כיון שנגזר עליהן שלא ליכנס לארץ ממעשה מרגלים שוב אין מחויבין במצות עמד וחילל שבת כדי שיהרג ויראו אחרים ולא נשאו עד סוף ארבעים שנה כדמוכחי קראי.

מסכת בבא בתרא דף קיט ע"ב

תני רבי אליעזר בן יעקב: אפילו קטנה שבהן לא נשאת פחותה מארבעים שנה. איני: והא אמר רב חסדא: ניסת פחותה מבת עשרים - יולדת עד ששים, בת עשרים - יולדת עד ארבעים, בת ארבעים - שוב אינה יולדת! אלא, מתוך שצדקניות הן נעשה להן נס כיוכבד.

מסכת שבת דף צו ע"ב - צז ע"א

תנו רבנן: מקושש זה צלפחד, וכן הוא אומר ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש וגוי ולהלן הוא אומר אבינו מת במדבר, מה להלן צלפחד, אף כאן צלפחד, דברי רבי עקיבא. אמר לו רבי יהודה בן בתירא: עקיבא, בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין. אם כדבריך, התורה כיסתה ואתה מגלה אותה! ואם לאו - אתה מוציא לעז על אותו צדיק. ואלא, הא גמר גזירה שוה! גזירה שוה לא גמר. אלא מהיכא הוה? - מויעפילו הוה.

רש"י

ואלא הא גמיר גזירה שוה - ואם כן לא כסתה התורה, דהוה ליה כמפורש, ומשני: ר' יהודה בן בתירא לא גמרה, ואין אדם דן גזירה שוה מעצמו. **ואלא** - לר' יהודה. **מהיכא הוה** - באיזו חטא מת, דכתיב כי בחטאו מת. **מויעפילו** - ויעפילו לעלות וגוי שלא הרשיע כל כך כחילול שבת.

פרי צדיק לפרשת שלח

[1] בזוהר הקדוש (פרשה זו קנ"ז א') מקושש עצים וכו' מאן עצים הכא ומאן היא דא אלא דא צלפחד והוה דייק על אילין אילנין הי מינייהו רב על אחרא וכו' ואחליף שבת לשבת הדא הוא דכתיב כי בחטאו מת בחטא ו' וכו'. הענין דהנה יש עץ החיים ויש עץ הדעת טוב ורע ועל ידי תשובה יכולים לעשות מעץ הדעת טוב ורע שיהיה טוב מאוד ויהיה נעשה זדונות זכיות ויהיה גם כן עץ החיים. וחשב המקושש שאפשר שרצון השם יתברך הוא כן שיקלקלו מקודם ואחר כך יעשו תשובה ושיהיה נעשה מזה טוב מאוד ויהיה עוד במעלה יותר כמו שאמרו (ברכות ל"ד ע"ב) במקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין והיה חושב שנכון כן אפילו לכתחלה להוציא האור מתוך החושך נהורא דנפיק מגו חשוכא על ידי התשובה. וזה שאמרו במדרש (הובא בתוספות ב"ב קי"ט ע"ב) דלשם שמים נתכוין שיהרג וידעו ישראל שאף אחר הגזירה חייבין במצות ובודאי התיר עצמו למיתה שכן דין ההתראה אך היה סבור שעל ידי כן יבוא לחיי עולם הבא על ידי שיקלקל ואחר כך יעשה תשובה שכן כל המומתין מתודין ויש להם חלק לעולם הבא כמו שאמרו (סנהדרין מ"ג ע"ב) ויהיה מזה טוב מאוד. אבל טעה בזה שהוא רק בדיעבד אם קלקל ועשה תשובה אחר כך אז יתברר לעתיד אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מו' ימי בראשית כשלג ילבינו (כמו שאמרו שבת פ"ט ע"ב) והיינו שיתברר שמיד במאמר בראשית הוזכר החושך שכן היה ברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא כמו שאמרו (שבת ע"ז ע"ב) והיינו דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא כמו שאמר בזוהר הקדוש (ח"ב קפ"ד א') ואז יהיו נעשים מזדונות זכיות אבל לכתחלה בודאי חלילה לחשוב כן ואסור לסמוך על זה והאומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה (כמו שאמרו יומא פ"ה ע"ב) רק הוא לא אמר אחטא ואשוב שהוא לשם שמים נתכוין

כמו שאמר במדרש הנ"ל רק טעה בדעתו. וזה שאמר בזוהר הקדוש הנ"ל דאחליף שבת לשבת דשבת הוא הקדושה מסטרא דעץ החיים בחינת זעיר אנפין. וגם יש בו התגלות עתיקא גם כן, היינו שיתברר אם יהיו חטאיכם וכו' כשלג ילבינו. וזהו בחטאו בחטא ו' מת שהוא אילנא דחיי. ועץ החיים הוא בחינת תורה שבכתב שנקרא אילנא דחיי ועץ הדעת טוב ורע הוא בחינת תורה שבעל פה דתמן אסור והיתר כמו שאמר בזוהר הקדוש (בראשית כ"ז א') והוא הרב חכמה לתקן הרב כעס. וזה ענין מה שאיתא בזוהר הקדוש (שם) היש בה עץ אילנא דחיי, והיינו בחינת תורה שבכתב חלק משה רבינו שהוא שורש תורה שבכתב וזה שאמר בזוהר הקדוש אנא איעול לתמן אם אין, היינו עתיקא סתימאה דכל סתימין דאקרי אין (כמו שאמר זח"ב ס"ד ב') וזה שאמר בזוהר הקדוש (פרשה זו קנ"ח ב') ואי תחמו דאיבא דארעא יתיר וכו' תנדעון דהא מעתיקא קדישא קא נגיד ואתמשך וכו', והיינו שורש תורה שבעל פה שהוא מטלא דעתיקא כמו שנאמר תזל כטל אמרתי, והיינו לתקן העץ הדעת טוב ורע שיהיה טוב מאוד רב חכמה לתקן הרב כעס וכאמור. ותורה שבעל פה הוא חלק יהושע. וזה שאמר בזוהר הקדוש ואם לאו אנא יכיל למיעל. ובשבת יש בו ב' הקדושות בחינת תורה שבכתב כמו שאמרו (שבת פ"ו ע"ב) דכולי עלמא בשבת נתנה תורה וגם בחינת תורה שבעל פה כמו שאמר בזוהר הקדוש (ח"א מ"ז ב') דיום השביעי דא תורה שבעל פה וכו', והיינו מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. וזהו פירוש הזוהר הקדוש הנ"ל דאחליף שבת לשבת והוה דייק על אילין אילנין, היינו עץ החיים ועץ הדעת טוב ורע שיכולים לתקנו שיהיה טוב מאוד וכאמור ששניהם קדושת שבת. אך שבת מדתו שלום (וכמו שאמר בזוהר הקדוש ר"פ קרח) ועוד יתבאר להלן בפרשת קרח: